D·N 2/9 1955

Läkarna och läkarbristen

Anspråken på hälso- och sjukvården har genom den allmänna standardstegringen och en rad reformer, bland dem i sjukförsäkringen, stigit kraftigt. Då resurserna inte på något område vuxit i samma takt, är det inte förvånande att vi på snart sagt alla områden har brist: på sjukhus, särskilt för psykiatrisk vård, på specialutrustning och forskningsmaterial, på sjuksköterskor och annan hjälppersonal, på forskare och läkare. Att på de olika områdena mer exakt ange hur stor bristen är går inte. För det första förskjuts behovsskalan snabbt. Nedpressning av liggtiden genom bättre mediciner och nya behandlingsmetoder skapar så att säga "automatiskt" nya resurser för sjukhusen — eller tvingas fram därför att bristen på platser är så stor. För det andra påverkar förändringar inom den ena sektorn direkt läget inom den andra. Fler läkare ute på fältet gör behovet av sjukhusvård mindre, fler sköterskor och annan hjälppersonal minskar i viss mån behovet av läkare.

Att vi hur vi än räknar totalt sett har en betydande brist på vårdresurser och att denna brist är i tilltagande tordo trots svårigheten att exakt ange dess storlek inte förnekas från något håll. Tvisterna förvinner emellertid när man pekar på de skilda sektorerna inom hälso- och sjukvården. Läkarna är med på att sjukhusresurserna är otillräckliga och antalet sköterskor för litet. Men de flesta av dem — eller i varje fall de[ras] officiella representanter — bestrider att det föreligger någon nämnvärd brist på läkare, att några mer genomgripande åtgärder för att åstadkomma ökad tillströmning till läkarbanan skulle vara erforderliga.

Från och med i år har läkarutbildningen genom skilda reformer skurits ned från åtta till sex och ett halvt år. Samtidigt har antalet nyintagna medicine studerande ökats från 310 till 408. Om man utgår från att behovet är en läkare på 900 invånare, skulle med den nya ordningen läkarbristen vara hävd 1970; 1965 skulle bristen alltjämt uppgå till ungefär 900 läkare. Att dessa siffror bör uppfattas som ett räkneexempel, ej som en målsättning är givet. Varför just en läkare på 900 invånare? Det är ingen idealisk proportion. I Förenta staterna går det för närvarande en läkare på 750 invånare, och det är möjligt att ett i och för sig rimligt mål för 1970-talet — med dess kraftigt ökade behov av forskning och klinisk verksamhet inom ålderssjukdomarnas område — i Sverige vore en läkare på 600 eller 700 personer i stället för 900.

Det är klart att man genom att jämföra endast läkartäthe[ten] i olika länder kan få ett missvisande intryck. Olikheter i sjukvårdsorganisation, epidemiförekomst och andra omständigheter gör att behovet av läkare ej är detsamma överallt. Men då Sverige för närvarande skulle behöva cirka 5.000 läkare mer än vi har (vi har 5.400) för att nå samma läkartäthet som Förenta staterna, 2.000 respektive 1.000 mer för att nå upp till Danmarks respektive Norges nivå, så är utslagen för stora för att kunna helt motvägas av andra omständigheter.

Planeringen av studerandetal för medicinska studier steg under fyrtiotalet successivt. Från 1944 till 1950 ägde en ökning av antalet nyinskrivna från 185 till 365 rum. Sedan har utvecklingen stått praktiskt taget stilla; 1954 inskrevs 310 stycken, och utbildningsläget har haft förändrad längd, cirka åtta år. Betydelsen av den relativt kraftiga ökning i intagningen som skett i år kommer betydligt[t] fande tillgången på färdigutbildade läkare att göra sig gällande först ett par år in på 1960-talet. Fram till dess kan en total utexaminering av drygt 2.000 läkare beräknas ske. Då nära 30 procent av kåren är fyllda 50 år, drygt 15 procent över 55 samt en viss "överdödlighet" föreligger bland läkarna; kan man grovt räkna med att samtidigt som 2.000 nya läkare tillkommer så uppgår avgången till mellan 1.000 och 1.500.

Mot bakgrunden av sådana uppgifter och med tanke på de växande anspråk på läkarvård som kan väntas är det förvånande att inställningen inom läkarkåren, så som denna genom Läkarförbundet och dess tidskrift kommer till uttryck, är helt negativ mot utvidgningar av utbildningen. En rad artiklar under de senaste åren söker visa att läkarbristen inte är så farlig, att saken kan väntas ordna sig av sig själv, ja, att i framtiden läkaröverskott hotar. Det är tongångar som då professor Gunnar Dahlberg 1930 och 1933 lade fram sina beräkningar — på det hela riktiga. I fråga om utvecklingen av läkarantalet, men utgående från med hänsyn till vad som sedan skett helt felaktiga förutsättningar beträffande läkarbehovet — kunde te sig rimliga. Men 1950, 1954 och 1955 överraskar de.

Det förstnämnda året anför en av Läkarförbundet tillsatt utredning att läkarbristen inte existerar; endast en viss tillfällig knapphet föreligger. Att ett femtital provinsialläkarbefattningar ej kunde tillsättas sades bero på så dåliga bostadsförhållanden att ingen ville söka. Att samtidigt vårt kronsjukhusen läkarna "eburu under stora svårigheter, i allmänhet kunnat uttaga sina semestrar" anses visa att förhållandena är tillfredsställande, trots tidvis stora vakanser och stort behov av ytterligare läkartjänster. Från olika läkare framförda önskemål om att nya tjänster inrättas — sammanlagt angavs 106 nya befattningar vid kropps[ju]khusen erforderliga" — förklaras vara "ej enhart eller till övervägande del" beroende på läkarbrist, utan på att "framställning om inrättande av dessa tjänster ej gjorts eller hunnit göras eller att huvudmännen av ekonomiska eller andra skäl ställt sig avvisande". Varifrån personal till över 100 nya sjukhusläkartjänster skulle stå att få är en fråga utredningen inte berör.

Att det inom sanatorie- och sinnessjukvården föreligger stor brist med kraftig ökning är från år är av antalet vakanta tjänster kan inte förnekas. Men man gör vad man kan för att bortförklara saken. Det sägs således att semestrar kunnat åtnjutas, om och under stora svårigheter, och att avvecklingen av avdelningar främst berott på bristen på sköterskor och lägre personal. Vidare sägs att inom sinnesjukvården det senaste decennia läkartjänster "något ökat"; antalet steg de tre undersökta åren enligt utredningens egna siffror från 39 till 65, dvs. med två tredjedelar.

Slutsatsen blir: "Kommittén har således kommit till det resultatet att en viss läkarknapphet för närvarande råder, men att denna knapphet är av tämligen begränsad omfattning och att den kan beräknas vid normal utveckling vara hävd inom den närmaste femårsperioden."

Det var inte "en viss knapphet", utan en betydande brist som förelåg — och denna brist är alltjämt inte hävd. Den har tvärtom blivit värre. Över 15 procent av sjukhusläkartjänsterna är obesatta, och 12 procent av provinsialläkarbefattningarna står vakanta. Men detta hindrar inte förbundet att — tillsammans med ett par andra läkarorganisationer i mars i år bestämt avstyrka universitetskanslerns förslag om en ökning av intagningen av medicine studerande från 310 till 378; även viss utbildning för ett antal studenter i Schweiz avstyrks. Och i april förklarar docent von Bahr i förbundets tidskrift att det förefaller som om den läkarbrist "som för tillfället råder men verkligen inte med skäl kan anses utgöra ett nödläge håller på att driva de styrande till panikartade åtgärder med anexaviset lättanintga planer".

Sätt mot detta professor Rexeds uttalande häromdagen i Dagens Nyheter: "Punnes ej de fem hundra utländska läkare som kommit till Sverige under och efter kriget och som utgör ungefär 10 procent av läkarkåren, vore katastrofen fullständig."

Fiskarnas skadestånd

Fiskeristyrelsen har nu yttrat sig över ersättningsanspråken från de fiskare som i vårras upphringades av ryssarna och av rysk domstol dömdes till böter samt konfiskation av fiskredskap och fångst. Böterna, för vilka fiskarna krävdes av utrikesdepartementet, ett krav som dock sedan larm slagits i pressen omedelbart togs tillbaka, bör, förklarar fiskeristyrelsen, efterskänkas. I konsekvens härmed vore att vänta att ämbetsverket förordade full ersättning för konfiskerade redskap och fångst. I likhet med böterna ingick ju detta "straff" i den ryska domstolens beslut. Hade ryssarna i stället utdömt högre böter, men lätt fiskarna behålla redskapen, skulle ju enligt fiskeristyrelsens eget resonemang hela förlusten ha täckts genom bidragsbestämmelsernas efterskänkande. Det förvånar därför att styrelsen inskränker sig till att föreslå att i ett fall halva ersättningsbeloppet skall utgå, den andra halvan löpa som lån med återbetalningsskyldighet samt att i två fall hela beloppet skall utbetalas som lån.

Men inte nog härmed. De storleken av den förlust fiskarna har lidit genom att tvingas ligga still[a] under den bästa fiskeperioden är "vanskligt att värdera", ställer sig styrelsen "tveksam till skadeståndskravet i detta avseende". Därför ohyggligt system hör dock till det vidrigaste som händer i världen. "Forbannad vare den dag då jag föddes" — från de orden i Jobs bok har Gerald Gordon tagit titeln till sin nu på svenska utgivna roman om de färgades elände. Orden är i dag mer än kanske någonsin förr reallitet för pinade människor i Sydafrika.

PRESSGRANNAR

Läjevåxande är förbudet mot spritreklam — som trätt i kraft den 1 september — skriver Svenska Dagbladet (fr). Och vad skall myndigheterna göra mot "brott" mot detta i strid med tryckfrihetsförordningen utfärdade förbud;

Svenska Dagbladet, vars intresse för nykterhetsrörelsens strävanden torde vara tillräckligt dokumenterat under årens lopp, är icke part i denna överensstämmelse och vill tillkännage att tidningen icke anser sig bunden av densamma, varje sig i fråga om text- eller annonsmaterialingarna. Enligt vår uppfattning är förbudet, förutom billigt och verkligtefrämmande, även skadligt och motverkar sitt syfte man velat främja. I stället för att förbjuda reklam för drycker med lägre alkoholhalt än maltdrycker — t. ex. lättviner och öl — borde man i samband med spritens frigivande den 1 oktober ha sökt stimulera intresset för alkoholsvaga och alkoholfria drycker. Med andra ord: en rakt motsatt väg borde ha beträtts. Reklamen skulle ha använts för att påvisa för allmänheten att t. ex. brännvinet kan ersättas med lättare aperitifer, att lättviner kunna träda i stället för starksprit.

Denna åsikt, diametralt motsatt den av riksdagsmajoriteten hävdade, utgör emellertid icke i och för sig tillräckligt skäl för tidningen att förkasa sig oförmögen av förbudet.

Enskilda medhorrare eller tidningar kunna ha skiftande åsikter om innehållet i en lag; sedan denna en gång antagits skall den dock tillämpas utan hänsyn till meningsskiljaktigheter. I det här fallet är det dock icke fråga om en i laga ordning tillkommen författning utan om något helt annat. Metoden med "frivilliga överenskommelser" valdes, enligt vad som direkt uttalades, för att undvika besvärligheter med grundlagen, dvs. tryckfrihetsförordningen. Från skilda håll — bl. a. av professorn vid Stockholms högskola Hilding Eek — har tillvägagångssättet ansetts stå i strid med grundlagen. Svenska Dagbladet ansluter sig till denna mening.

För att undvika missförstånd bör det kanske erinras om att det icke är tillåtet för myndigheter eller annan liknande institution att hos tidningar efterforska källa vare sig i fråga om annons eller text, annat än där brottslig handling utanför det tryckfrihetsrättsliga området förekommit.

Att omnämna att alkoholsvaga drycker existera är icke något brott, varje fall icke denna. Beträffande vägen åro alltså förgäves. Om källa

FINISHEN
visar bilens rätta ansikte
Använd
LIFEGUARD
CLEANER VAX POLISH
LIFEGUARD
PHILIPSONS
LIFEGUARD
VAX SOM VARAR

"Förbannad vare den dag"

I Sydafrika håller man just nu på med att registrera befolkningen. Det är ett komplicerat arbete. Främst gäller det att fastställa vilka som skall förtryckta, vilka som skall förtryckas måttligt och vilka som skall förtryckas totalt. Kort sagt, att särskilja de olika "raserna". I detta ögonblick går tiventals människor i ångest inför frågan i vilken grupp de skall placeras.

Lagens definitioner visar hur besvärligt arbetet är. En vit är "en person som till utseendet uppenbart är eller allmänt antas vara vit, men inte en person som, ehuru till utseendet uppenbarligen vit (oha!), allmänt antas vara en färgad person". En neger (infödd) är "en person som i själva verket är eller allmänt antas vara medlem av någon infödd ras eller stam i Afrika". En färgad (av blandras, i regel avkomling till vita och negrer) är "en person som varken är vit eller infödd". Bestämmelserna är inte blott vaga, de är också inkonsekventa; en "färgad" är i allmänhet avkomling av infödda och ingår alltså under definitionen på infödd. I praktiken måste bedömandet bli godtyckligt. Det är väl känt exempelvis att många personer av blandras (med "negerblod") lyckats passera gränsen och numera anses vara vita, i vissa ofta utpekade fall vita inom den politiskt ledande gruppen.

Men detta är underordnat. Vad som nu sker är att människor dag efter dag föra inför kommissioner som skall bestämma om de är vita, svarta eller färgade. De färgade, som omfattar både nästan vita och nästan svarta, står främst i fatrozonen. Som färgade får de i vissa fall använda samma kommunikationsmedel som de vita, de är inte hänvisade till att bo i negerkvarteren, de behöver inte pass för att resa, de får tillhöra fackföreningar, de har rätt att utföra kvalificerade och hygglig betalda arbetsuppgifter som är förbjudna för de infödda. Kommissionerna granskar deras huvudform, kammar de[ras] hår för att se efter om de verkar mera färgade eller mera svarta. Vid ett enda fretag i Johannesburg har 66 av 142 anställda överflyttats från kategorin färgade till svarta. De förlorar sitt arbete, vräks från sina bostäder, deras barn måste byta skola, det blir straffbart att gifta sig inom den grupp de trott sig tillhöra. Deras gamla vänner som lyckats bevara positionen som färgade bryter med dem — ty att umgås med svarta är att löpa risken att vid nästa registrering förklaras vara svart.

Vi står inför många oförrätter, många grymheter. Men dessa tillämpningsdetaljer i ett

Hr Sköld prisar sista tio åren

— De närmast gångna tio åren har ur ekonomisk synpunkt varit särskilt gynnsamma för det svenska folket, sade finansminister Sköld i ett föredrag i Alvik på torsdagen.

Full sysselsättning har rått. Detta förhållande tillsammans med en kraftig rationalisering av näringslivet har medfört en hög produktion. Denna har fördelats så att de bredaste folklagrens människor fått sin levnadsstandard kraftigt höjd. Samtidigt har så stor del av de samlade inkomsterna kunnat sättas av till förbättringar på olika områden att vi i detta avseende absolut taget ligger högst i Europa.

Från oppositionens sida påstår man att den ekonomiska politiken har hållit tillbaka utvecklingen och ej tillmött den. Med en annan politik borde vi kunnat ha det även bättre, dag frågar: Hur mennar oppositionen att det skulle gått till?

Jo, säger hr Öhlin i sitt Kungsörtal, vi borde ha kunnat skaffa oss t. ex. mera bostäder, skolor och sjukhus samt bättre fängelser. Resonemanget är lika orikligt som om man ålandrar en familj som önskat sig både bil och egnahem, men endast lyckats skaffa sig bil, trots all ansträngelse och förtänksamhet, för att den inte också med bilderna. Det är likadant i det svenska folkhushållet. Alla resurser har utnyttjats och vi har kunnat öka standarden väsentligt, men det har inte räckt till för att uppfylla alla våra önskemål.

Trångt i Uppsala för naturvetarna

Mindre än en tredjedel av de Uppsalastudenter som anmält sig till kurser i geografi, zoologi och botanik kan beredas plats i höst. Det är brist på anslag, lokaler och lärare. Däremot har inte de särskilda förbildningskurserna för folkskollärare, framför allt i naturvetenskapliga ämnen, som pågått under sommaren, lidit någon brist på anslag.

Av 125 anmälda studenter kan geografikurserna bara ta emot 68. Förra året fick man anslag till tre kurser, och det hade man begärt även i år, men fick bara två. Zoologiska institutionen kan bara ta emot 32 elever av 61 anmälda, och botanikerna har 45 sökande och bara 26 platser. Atskilliga av de avvisade studenterna tvingas att slå den naturvetenskapliga banan ur hågen i en situation då både näringslivet och framför allt skolorna är i skriande behov av naturvetare. (DN, Upsala.)

Nya på Veterinärhögskolan

Som studerande vid veterinärhögskolan höstterminen i år har antagits: Ingvar Andersson, Säkurup, Monica Bergsten, Umeå, Bo Crabe, Fagersta, Lennart Creutz, Vinspång, Lars Gleisner, Solna, Torsten Gustafsson, Huskvarna, Göran Gyllenhaim, Alsån, Paavo Hoflund, Danderyd, Jan Håkansson, Västerås, Bengt Jonsson, Korsberga, Maurits Karlsson, Alsån, Lars-Erik Kingström, Lidingö, Bengt Larsson, Limhöjning, Åke Lilja, Hörby, Carl-Erik Liljeblad, Östersund, Lars-Erik Liljedahl, Växjö, Jan Lindgren, Mariestad, Bengt Lindhé, Astorp, Göran Malmberg, Boxholm, Joachim Mark, Axvall, Peter Marvall, Stockholm, Jan Månsson, Hässleholm, Olle Nilsson, Lidköping, Boris Nylander, Halmstad, Nils Persson, Ystad, Gunnar Schödin, Stockholm, Lucas Stahre, Jönköping, Gustav Svensson, Ryssby, Björn Träskman, Sollentuna, och Tage Valler, Långshyttan.

DAGENS NYHETS
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
För rikssamtal: 22 40 20
Telegramadress: Dagnyheter
Postgiro-Plusgiro (för annonser) nummer 1617 (för prenumeration)
Chefredaktör: Herbert Tingsten (Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Rudman.
Dagens Nyheters Aktiebolag; Verkst. direktör: Helge Hedberg
PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsupplagan
Storstäderna Övriga tidningsområde landet
Månad ..... kr. 6:75 6:25
Kvartal ..... kr. 19:75 18:25
Halvår ..... kr. 39:— 36:—
ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1955 tillhandahålles på begäran.
Från starten nr 30548
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1955

Slitstarkt...
HENLEY
Generalagent:
ENGELSKA GUMMI AB
EKSJÖ

Hon är en av dem
Ni kommer att möta vid kontrollerna i
DN:s och M:s
trevliga
BILUTFLYKT
"för tryggare trafik"
på söndag

På söndag får Ni polisattiister — tillfälle att under trevliga former pröva Er körskicklighet och Ert "väguett". I likhet med tidigare utflykter är målet hemligt, men M:s vägkontroller kommer att visa den rätta riktningen och för protokoll över Er skicklighet.

Var och en som godkänts i provet får ett personligt diplom att fästa på vindrutan och till de bästa utdelas dessutom ett antal trevliga priser.

Cicerone visar platsens sevärdheter. Medag matsäck. Annars finns restauranger nära målet.

Anmäl Er i något av DN:s depeschkontor till söndagens utflykt "för tryggare trafik".

Anmälningsavgift: för M-medlemmar kr. 2:—, för övriga kr. 5:—.

Arrangörer: MOTORMÄNNENS RIKSFÖRBUND och
DAGENS NYHETER
Sveriges STÖRSTA tidning
• Tegelbacken, Stureplan, S:t Eriksplan, Götgatan, Vällingby, Hökarängen

EXTRA
LONDONkrysning
till biluts[t]ällningen i
Earls Court
Fr. Göteborg 17 okt. Pris fr. 310:—
Fr. Malmö 18 okt. Pris fr. 335:—
SVENSKA LLOYD

PERMACEL
INDUSTRIAL TAPES
New Brunswick N. J. U.S.A.
Industri-tejper
välkända i U.S.A.
och andra delar av världen. Välkomna nyheter för svensk industri.
I sortimentet märkes bl a:
maskeringstejper, eltejper, aluminiumfolietejper, förpackningstejper, ljuddämpande tejper, frysboxtejp och andra specialtejper.
Begär närmare upplysningar och prislista från generalagenten för Sverige:
Kommanditbolaget GARCO
G. RINGESTEN & CO.
SMÅLANDSG. 38, STOCKHOLM. TEL. 10 61 37
ÅSTORPSKONT.: TEL. HALSINGBORG 36903

En sensation som slagit världen med häpnad
Waterman's C/F, som laddes med blicktub, har verkligen revolutionerat pennmarknaden. Även blicket i tuben är en revolution — pennan kan ligga flera timmar utan hov. Blicket torkar inte — pennan är genast redo att skriva. Ni kan alltså kontrollera att den finns blick i pennan — blicktuben är genomskinlig. Blicktuberna är fullkomligt säkra. Ni kan utan risk förvara dem i fickan, handväskan eller skrivbordslådan.
Dagens tekniska landvinningar samlade under ett fornbullindet skal — se där har Ni Waterman's C/F med blicktubfyllning — den enda verkligt revolutionerande reservoarpennan.
Prospekte WATERMAN'S C/F redan idag — Den finns hos alla specialaffärer, bok-, pappershandlare och varuhus.
Generalagent: IVAR ASP AKTIEBOLAG — Stockholm Va.
Waterman's C/F
den revolutionerande reservoarpennan med blicktubfyllning
WATERMAN'S C/F FORMGIVEN AV
Skruva av pennkroppen — sätt in patronen med det röda färet, låt utan att trycka — skruv på pennkroppen och tryck, skruva fast ordentligt — håll pennan nedåt några sekunder, pressa mot papperet och skriv.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.